

Sandra J. Zidarič

KENIJA – PREDSEDNIŠKE VOLITVE 2017

Kenija danes

Kenija, država safarijev in slikovitih plaž, ki je bila vse do leta 2007 ena najstabilnejših držav v podsaharski Afriki, je največje in najbolj razvijajoče se gospodarstvo Centralne in Vzhodne

Afrike, sedež nekaterih agencij ZN in humanitarnih organizacij, ki delujejo v Južnem Sudanu, DR Kongu in Somaliji. Kenijski vojaki sodelujejo v misiji Afriške unije – AMISOM.

V zadnjih petih letih Kenija beleži **gospodarsko rast** nad petimi odstotki, vendar tudi rast cen osnovnih živil, predvsem letos zaradi velike suše, kar, poleg korupcije in brezposelnosti med mlajšo populacijo, najbolj obeležuje aktualni trenutek v državi. Kenija je zaradi svoje geografske lege in bližine Indijskega oceana prikladna tranzitna pot za sosednje države, ki jo uporabljajo za izvoz avtomobilov, strojev in proizvodov predelovalne industrije. Je največja izvoznica rezanega cvetja, čaja in kave. Kljub razvoju na gospodarskem področju je blaginja v Keniji neenakomerno porazdeljena tako da približno 40% prebivalstva še vedno živi pod mejo revščine, tretjina prihodkov na eno gospodinjstvo pa je namenjena podkupninam. Gospodarstvo se v zadnjih letih obsežno razvija izključno zahvaljujoč turizmu in telekomunikacijam. Delež turističnih storitev v GDP je kar 60%. Problem ostajajo "mafijski" karteli, ki jih vodijo nekateri politiki in skorumpirani poslovneži in ki obračajo velik kapital z ilegalnimi prevozi migrantov, ponarejanjem denarja, trgovino z orožjem in narkotiki itd. Willy Mutunga, predsednik kenijskega vrhovnega sodišča je dejal, da korupcija v državi nikoli ni bila hujša in zajema celo družbo, od dna do vrha. Vpliv kartelov je v poslovnem in političnem svetu ogromen.

Kitajska je v Keniji financirala 2,85 milijarde evrov vreden projekt - 470 km dolge **nove železnice** med Nairobijem in Mombaso, ki naj bi povezala Južni Sudan, Vzhodni del Konga, Ruando, Burundi in Etiopijo z Indijskim oceanom in obnovila starodavno "svilno pot", s čemer želi poglobiti svoj vpliv v Afriki. Nova železnica je bila odprta ravno sredi predvolilne kampanje in je Kenyatti prinesla dodatne pike. Kitajska je Keniji namenila tudi posojilo v vrednosti 3,2 milijarde evrov za izgradnjo 250 km železnice med mestom Nivasha in zahodnim Kisumujem, kar znese 80% sredstev, ki jih Kenija za ta projekt potrebuje. Z odplačilom naj bi Kenija pričela čez 10 let za obdobje 40 let.

Kenija je izpolnila tudi nekaj **milenijskih razvojnih ciljev**, vključno s splošno pravico do vpisa v osnovno šolo in z zmanjševanjem prepada med spoli v sistemu izobraževanja ter smrtnosti otrok. Država je na dobri poti, da z razvojem privatnega sektorja in zdravih demokratičnih institucij ter s svojo sposobnostjo soočanja z razvojnimi izzivi postane "zgodba o uspehu" v Afriki. V razvojnih načrtih do leta 2030 želi postati država, ki se lahko primerja z "Azijskimi tigri". Prav tako se namerava bolj resno lotiti izvajanja Nacionalnega akcijskega načrta o podnebnih spremembah in te teme v srednjeročnem obdobju obravnavati kot eno izmed najpomembnejših gospodarskih vprašanj.¹

V gospodarstvu Kenije ima tudi **turizem** pomembno vlogo, vendar beleži upad od povolilnega nasilja leta 2007 in odkar je Kenija najavila vojno ekstremni islamistični skupini Al Šabab v sosednji Somaliji. Spomnimo se terorističnega napada v nakupovalnem centru v Nairobiju leta 2013 z več kot 60 smrtnimi žrtvami in napada na univerzo Garissa leta 2015², v katerem je umrlo 148 ljudi, še pred tem pa leta 1998 skoraj istočasnega napada na veleposlaništvi ZDA v Nairobiju in Dar es Salaamu v Tanzaniji z več kot 200 smrtnimi žrtvami in okrog pet tisoč ranjenih.

Na vzhodu Kenije je vse od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja **največje begunsko taborišče na svetu Dadaab**, v katerem prebivajo že tri generacije pretežno somalijskih beguncev - več kot 350 tisoč ljudi (tretje največje "mesto" za Nairobijem in Mombaso), ki bežijo v Kenijo vse od državljanske vojne v Somaliji leta 1991. Lani je kenijska vlada sprejela odločitev o zaprtju taborišča v novembru 2016 in vračanju beguncev v Somalijo, češ da je begunsko naselje postalo

¹ Eden izmed takšnih primerov je jezero Turku na meji z Etiopijo. Industrijski razvoj v Etiopiji je skupaj s podnebnimi spremembami prispeval k upadanju gladine jezera Turku, ki ima negativne posledice za okrog 300 tisoč prebivalcev tega območja, vendar je Kenija to vprašanje doslej zanemarjala. Bolj resno izvajanje Zakona o podnebnih spremembah bi lahko okrepiło koordinacijo in vodenje nacionalnih in lokalnih politik na tem področju.

² Teroristi so zajeli 700 talcev in med njimi ubili vse tiste, ki niso bili Muslimani. Univerza Garissa je oddaljena okrog 100 km od begunskega taborišča Dadaab.

prizorišče rekrutiranja pripadnikov skupine Al Šabab.³ Tej vladni odločitvi sta sledili tožbi dveh organizacij za človekove pravice. Višje sodišče je presodilo, da je odločitev vlade neustavna in v nasprotju z mednarodnim pravom, predvsem naperjena proti Somalcem. Visoki komisariat ZN za begunce – UNHCR je kenijsko vlado zaprosil za preložitev zaprtja taborišča zaradi varnostnih razmer v Somaliji, ki repatriaciji beguncev niso v prid. V Keniji so tudi begunci iz Južnega Sudana, Konga, Burundija, Ruande in Srednjeafriške republike. Pravzaprav je Keniji uspelo sredi precej kaotične regije vzpostaviti relativen mir.

Na področju **človekovih pravic** je zaskrbljujoče policijsko nasilje ter vpletenost vojaških in policijskih enot v izginotja in mučenje številnih ljudi. Kenijska nacionalna komisija za človekove pravice je dokumentirala najmanj sto primerov izvensodnih izginotij, domnevno povezanih s sodelovanjem izginulih z Al Šababom. Od leta 2013 je Komisija za pravosodje prejela najmanj 25 tisoč poročil o umorih, ki so jih zagrešili policisti in ki so le izjemoma predmet preiskave. Napredka ni bilo niti na področju preiskovanj zločinov po volitvah leta 2007. Mednarodno kazensko sodišče je zaradi domnevnih zločinov proti človečnosti po volitvah preiskovalo tudi Kenyatto in njegovega namestnika Williama Ruto, a primer je zaradi nesodelovanja Kenije in njenega predloga za izstop iz ICC propadel. Kenijska vlada je v Afriški uniji sprožila tudi kampanjo, s katero je izvajala pritisk na njene države članice, naj zapustijo ICC, a je skupina držav blokirala konsenz na vrhu 2016. Predlog za izstop Kenije iz ICC ostaja v njenem parlamentu nerešen. Kenijska vlada nadaljuje z uvajanjem drakonskih administrativnih ukrepov usmerjenih proti nevladnim organizacijam in svobodi medijev. Homoseksualnost je v državi prepovedana, pravice žensk množično kršene oz. ne obstajajo.

---

³ Al Šabab je tesno povezan z Al-Kaido, a deluje izključno v Somaliji in v Keniji in v povezavi z Operacijo Linda Nchi, ki jo koordinirajo kenijske in somalijske vojaške sile zaradi pregona Al Šababovih teroristov, ki ugrabljajo turiste in humanitarne delavce v Keniji.

Četrte kenijske predsedniške volitve

Predsedniška kandidata Uhuru Kenyatta in Raila Odinga

Predsedniške volitve 8. avgusta 2017 so potekale hkrati z volitvami za 47 guvernerjev, 47 senatorjev in 290 članov spodnjega doma. Glavno vprašanje povezano z letošnjimi predsedniškimi volitvami ni bilo kdo bo zmagal, ampak kako bo poraženec sprejel svoj poraz in ali bo posledica izbruh nasilja, ki je obeležilo volitve pred desetimi leti.

Med predsedniškimi kandidati sta dva imela največ možnosti za zmago in oba sta bila enako prepričana, da bosta zmagala - Uhuru Kenyatta (55) iz največje kenijske etnične skupine Kikuju (okrog 6 in pol milijonov pripadnikov) in predsednik Jebilejne stranke, ki je od neodvisnosti Kenije leta 1963 od Združenega kraljestva prispevala tri predsednike države, in Raila Odinga (72), pripadnik etnične skupine Luojev (približno 4 milijoni pripadnikov), nekdanji premier,

poslovnež in predsednik opozicijskega Nacionalnega super zavezništva (NASA – *National Super Alliance*), sestavljenega iz petih strank. Ravno etnična pripadnost predsedniškega kandidata je najpomembnejši element, ki vpliva na opredelitev volivcev. Ob njej politični program in ideološka usmerjenost zdrsneti v drugi plan.

Kenyatta, ki je kljub nepravilnostim zmagal tudi na predsedniških volitvah leta 2013, si je na letošnjih s 54% glasov sprva priboril še en predsedniški mandat. Odinga je bil trikrat zapored poražen. Tako Kenyatta kot Odinga sta iz znanih kenijskih "političnih družin". Uhuru je sin prvega predsednika neodvisne Kenije Mzee Jomo Kenyatte, Raila pa je sin Jaramogija Odinge, prvega podpredsednika in kasneje močnega dolgoletnega opozicijskega voditelja. Vzorec trajnih dinastij na oblasti je v afriških državah znan.

V tednu pred volitvami je bil mučen in umorjen visoki predstavnik pri volilni komisiji, pristojen za nadzor nad elektronskim glasovanjem Chris Msanda, češ da je "preveč vedel". Pred smrtjo je na tv postajah predstavil delovanje izpopolnjenega elektronskega glasovanja, ki je na volitvah leta 2013 zatajilo. Kenija je v elektronski volilni sistem vložila nekaj milijonov dolarjev, a kljub temu so na vseh 41 000 voliščih ključno potrdilo o glasovanju pripravili v papirnati obliki, ki so ga nato podpisali predstavniki vseh strank.

Volitve so letos opazovali Meddržavno sodišče, Afriška in Evropska unija in jih označili za mirne, verodostojne in transparentne, kljub nasprotnim navedbam poraženega kandidata Odinge, da je prišlo do goljufije in hekerskega napada na informacijski sistem volilne komisije s pomočjo gesla umorjenega Msande. Slednja je poskus napada potrdila, vendar tudi podčrtala, da "je bil neuspešen".

Če pogledamo nazaj v obdobje po predsedniških volitvah leta 2007, v katerih je mrgolelo napak, ko je Odingo premagal Mwai Kibaki, pripadnik Kikujev, je takrat v medetničnem in policijskem nasilju umrlo okrog 1200 ljudi, 600 tisoč pa jih pred nasiljem zbežalo z domov. Sprta etnična plemena v Keniji so leto ali dve po volitvah že nabirala orožje za predsedniške volitve v letu 2013, za morebitne povolilne spopade. Ustavne reforme iz leta 2010 so okrepile gospodarstvo in razdelile državo na 47 pol-avtonomnih okrožij na čelu z izvoljenimi guvernerji in na novih volitvah je sin Joma Kenyatte, Uhuru, za 800 tisoč glasov premagal protikandidata Odingo.

Pri obeh porazih je Odinga krivil volilne goljufije. Tokrat je svoje volivce pozval k strpnosti, a hkrati dejal, da nadzora nad njimi vendarle nima. Skupaj s svojim namestnikom Kalonzom Musyokom je zaradi volilnih prevar 18. avgusta vložil peticijo na Vrhovno sodišče, ki je 1. septembra razveljavilo rezultate predsedniških volitev ("*invalid, null and void*") in najavilo nove volitve v roku 60 dni, kar je med pristaši Odinge izzvalo množično navdušenje in praznovanje, v krogih Kenyatte, ki je izjavil, da "se z odločitvijo sodišča ne strinja, vendar jo spoštuje", pa nezadovoljstvo. Kenijska volilna komisija – IEBC je določila 17. oktober za dan novih predsedniških volitev, na katerih ne bo novih nominacij – le Kenyatta in Odinga ter njuna volilna partnerja/namestnika Ruto in Musyoka. Opozicijska NASA tega datuma ne sprejema, češ da je bil določen brez predhodnega posvetovanja k kandidati in predlaga nov datum ob koncu oktobra ter novo sestavo volilne komisije.

Nekaj poudarkov v razmislek

- Od leta 2002 predsedniške volitve kažejo, da je Kenija država dveh strankarskih koalicij in dveh predsedniških kandidatov, poleg katerih ostali nimajo nobenih možnosti. A sprejemanje volilnega poraza je nekaj, kar se poraženi predsedniški kandidat šele mora naučiti, saj dosedanje izkušnje kažejo, da poraženec praviloma izpodbija rezultate,

posledica česar je stalna negotovost zlasti, ko gre za izbruh nasilja.⁴ Značilnost letošnjih volitev v Keniji ni le napetost med Kenijci v smislu pričakovanja novih izbruhov nasilja, vendar tudi pomanjkanje upanja v boljšo prihodnost in odpravljanje ključnih problemov – visokih življenjskih stroškov, korupcije, brezposelnosti in posledic suše.

- Analitiki so izpostavili dve sila preprosti opciji na poti Kenije po volitvah - v popolno diktaturo ali pa vendarle v razvoj. A eno je gotovo! Politika Kenije postaja čedalje bolj predvidljiva. V letu 2013, tako kot letos, sta si stali nasproti Kenyatta/Ruto in Odinga/Musyoka. Skoraj stavimo lahko, da bosta v letu 2022 prisotna tako Ruto kot Musyoka.⁵ Razpravljamo lahko, ali je to dobro oz. slabo za Kenijo. Predvidljivost v politiki države nekateri imajo za dobro, drugi pa za dolgočasno in slabo, saj politiko Kenije držijo v klinču že znani interesi "velikih imen" in škodljiva etnična logika, kar ne prinaša opaznega razvoja. Zaradi tega je država praktično v nenehni predvolilni kampanji, saj se vsaka naslednja začne takoj po volitvah. Kenyatta in Odinga se za letošnje volitve "bojujeta" vse od leta 2013 in edina sprememba v tem času je bil nekoliko intenzivnejši predvolilni boj v zadnjih mesecih. V jeziku psihologije povedano - tako dolga kampanja nudi le možnost neprekinjenih napadov na "čustva" protikandidata, brez vmesnega obdobja, v katerem bi lahko zacelil rane. Tako se kandidata ves čas bolj ukvarjata eden z drugim, kot pa z dobrobitjo države in blaginjo prebivalstva. Pravzaprav so letošnje predsedniške volitve najverjetneje eden zadnjih spopadov dinastij Kenyatta – Odinga, ki traja že več kot pol stoletja, ko sta očeta obeh predsedniških kandidatov iz zaveznikov v boju za neodvisnost od Britancev postala nasprotnika.

⁴ Profesor afriških študij na univerzi v Birminghamu Nic Cheeseman: "Zdi se skoraj neizogibno, da bo poraženec izpodbijal rezultate. Vprašanje ni, ali bo rezultate sprejel, ampak kaj bo storil, ko jih ne bo sprejel."

⁵ **Stephen Kalonzo Musyoka** (64) je bil deseti podpredsednik Kenije od leta 2008 do 2013. V vladi Daniela arap Moi je bil zunanji minister od leta 1993 do 1998. V mandatu predsednika Kenija Kibakija je bil prav tako zunanji minister v letih 2003 in 2004, na to pa v naslednjih dveh letih minister za okolje. Na predsedniških volitvah leta 2007 je nastopil kot predsedniški kandidat.

William Samoei arap Ruto (51) je podpredsednik Kenije od leta 2013. Kot vršilec dolžnosti predsednika države je nastopil od 5. do 8. oktobra 2014, ko se je predsednik Kenyatta udeležil sojenja v Haagu. Pred tem je bil na različnih ministrskih položajih.

- Letošnje volitve v Keniji ocenjujejo tudi kot ključni test stabilnosti v državi. V prvih dneh po volitvah je sicer bilo nekaj izoliranih incidentov, policija pa je s solzivcem razgnala skupino približno stotih opozicijskih protestnikov. Skupina mladih Kenijcev se je lotila kamnov s pojasnilom, da nihče ne posluša, kar želijo sporočiti, "zato kamni". In kar si želijo glede na travmatične izkušnje iz preteklosti je predvsem "mir, mir, mir", nato pa tudi izkoreninjenje korupcije ob hkratnem prizadevanju za združevalne procese v državi, saj se prebivalci v Keniji počutijo izločene iz vladne politike in struktur. Brezposelnost v državi je 10 odstotna, vendar je med mlajšo populacijo kar 35 odstotna. Kenijci mlajši od 35 let živijo v izredno težkih pogojih, zaradi česar so potencialni udeleženci v protestih in žrtve političnega nasilja, ki praviloma spremlja predsedniške volitve.⁶
- Kenija bo morala premagati vzorec nasilja in nestabilnosti, ki se bolj ali manj pojavlja ob vseh, zlasti predsedniških volitvah v državi v zadnjih 25 letih med drugim tudi zato, ker slabo vpliva na njen položaj in tudi gospodarstvo v regiji. Uganda, Ruanda, Burundi in deli Tanzanije so po izbruhu povolilnega nasilja v Keniji v letu 2007/08 dobili močan udarec, čeprav je pri tem zaznati pozitiven premik, ki kaže, da vpliv volitev v Keniji na regijo ni več tako velik. Ruanda npr. danes več kot 80 odstotkov blaga dobi preko Dar es Salaama.
- Na morebitno prednost Kenyatte na novih predsedniških volitvah lahko gledamo tudi skozi očala logike. Vsi dosedanji predsedniki Kenije so bili pripadniki največje etnične skupine v Keniji, etnični dejavnik pa igra v politiki Kenije ključno vlogo, sploh pa glede na pomen Kikujev v boju za neodvisnost Kenije. Mladi volivci sicer želijo opraviti z

⁶ *Tear Gas Monday* – 16. maja 2016 je policija uporabila solzivec in vodne topove proti množici v Nairobiju, ki je zaradi pristranskosti s kamni protestirala proti telesu zadolženemu za nadzor volitev 2017. Nasilja sicer ni bilo takšnega, kot so ga v državi izkusili v letih prej, vendar sta vzorec in dinamika ostala enaka – kaotične razmere v mestu, zapiranje trgovin in šol, prekinitvev poslovanja itd.

etničnimi in plemenskimi elementi, ki imajo v kenijskih volitvah in političnem življenju sploh odločujoči pomen, a problem ni od včeraj. Ima svojo zgodovino iz časa britanske kolonizacije Kenije s konca 19. stoletja, ko so se britanski kolonizatorji naselili na plodni zemlji kenijskih visokih planot, kjer so postavili plantaže in lovišča, a to ozemlje je hkrati postalo osrčje rasne segregacije. S teh območij so pregnali v glavnem pripadnike Kikujev, ki so pozneje kot največja etnična skupina postali nosilna sila v boju za neodvisnost, utelešena v prvem predsedniku neodvisne Kenije, Jomu Kenyatti, katerega sin je Uhuru Kenyatta. Vse od tedaj je politika v Keniji tesno povezana z etničnimi dejavniki.

- Kenija je ena redkih držav na svetu, v kateri so bile predsedniške volitve razveljavljene in prva v Afriki. Tudi s tega vidika gre za posebno "zmago". Nastopil je čas za novo predvolilno kampanjo in tudi za ovrednotenje legitimnosti dosedanje volilne komisije, o kateri Ondinga in pristaši večinoma menijo, da bi njeni člani morali na sodišču odgovarjati za storjene kršitve in nepravilnosti. To je, kot kaže, temeljno vprašanje pred ponovljenimi predsedniškimi volitvami z močnimi varnostnimi elementi. Eden izmed razlogov za slabo opravljeno delo volilne komisije je, po mnenju poznavalcev, prekratek čas od imenovanja članov komisije do volitev – sedem mesecev. Zdaj je ta čas še krajši s tem pa tudi napetosti večje. Politični voditelji pa utegnejo pokazati precejšnjo mero nervoze v volilni kampanji, ki se je praktično takoj začela. Zato je od njih pričakovati bistveno več politične zrelosti glede na okoliščine. Morali se bodo močno obvladovati v tej etnično, gospodarsko in politično močno polarizirani kenijski družbi.
- Zastavlja se tudi vprašanje logistične pripravljenosti države na novo kampanjo in dodatnih stroškov. Naj so bili podporniki Kenyatte še tako potrjeni ob odločitvi vrhovnega sodišča in volivci Odinge še tako veseli in navdušeni, ne gre le za odločitev ZA ali PROTI enemu izmed kandidatov, ampak v prvi vrsti za odločitev v prid kredibilnim

volitvam. Zato odločitvi Vrhovnega sodišča Kenije dajejo zgodovinski pomen, ki naj bi bil vzor celemu svetu, ne le Afriki, kjer je Kenija, kot že precej odprta družba afriške celine dodatno pokazala svojo zrelost. Res pa je tudi, da je odločitev sodišča ustvarila pogoje za potencialne nove napetosti v državi ter postavila oba predsedniška kandidata in kredibilnost volitev pod natančnejšo lupo.

- Zanimivo pa je, da sta si obe nasprotujoči si politični strukturi v Keniji edini v eni točki – v kritiki mednarodnih opazovalcev, ki so prehitro ocenili volilni proces (pojem "proces" je ustrežnejši ob dejstvu, da volitve niso bile enkratno dejanje, ampak bodo ponovljene, da ne omenjamo večletnih priprav nanje). Zastavlja se vprašanje, ali ni vso to opazovanje le pretvarjanje in slepilo ljudi, ki so "na terenu le nekaj dni in od njih ni moč pričakovati, da bodo znali prepoznati vse tiste skrite vzvode, ki so pripeljali do aktualnega pretresa". Zato morda ne bi bilo odveč premisliti njihovo vlogo in namen.⁷
- Ne glede na to, da Kenyattini volivci ocenjujejo odločitev sodišča, da razveljavi predsedniške volitve kot "civilni udar", češ da so le štirje od šestih sodnikov razveljavili glasove milijonov volivcev, je Vrhovno sodišče Kenije vendarle glasovalo ZA demokracijo in pravzaprav dokaj pogumno dokazalo svojo neodvisnost od državne administracije. Sodišče je Kenijcem sporočilo, da ni ustanova, ki naj bi jo jemali kot samoumevno in da se nanj lahko zanesejo, ko gre za varstvo pravic državljanov ne glede na njihov položaj na lestvici moči. Mnogi opazovalci so pričakovali, da bo Odinga na sodišču, tako kot leta 2013, izgubil, a tokrat se to ni zgodilo. Odslej ne bo več moč pričakovati, da bo opozicija vsakič, ko bo iskala pravico na sodišču, ostala praznih rok. Pomanjkanje zaupanja v sodni sistem in volilne agencije je bil eden izmed glavnih vzrokov za izbruh povolilnega nasilja v letu 2007.

⁷ Jenerali Ulimwengu – direktor uredništva časopisa Raia Mwema in odvetnik Visokega sodišča v Dar es Salaamu

- Torej, zakaj ob ponovljenih predsedniških volitvah v Keniji pričakovati še nekaj napetosti?

Prvič, ker si Kenyatta ne želi etikete prvega predsednika Kenije s samo enim mandatom. Odinga pa si želi izkoristiti še zadnjo priložnost, da dobi vsaj en predsedniški mandat.

Drugič, ne Kenyate ne Odinge ni pričakovati na volitvah 2022. Kenyatta po zakonu lahko opravlja dva predsedniška mandata, Odinga pa je naznanil, da želi samo en predsedniški mandat. Prav tako glede na spremenljivost kenijske politike in naklonjenost političnih strank k sklepanju koalicij na etničnih temeljih ni zagotovil, da si bosta namestnika obeh, Ruto in Musyoka, na naslednjih predsedniških volitvah stala nasproti. Lahko da bosta v istem taboru, kar se je že dogajalo.

Tretjič, morda bi letošnji "proces" predsedniških volitev lahko zaključil tudi pol stoletja dolg "boj" med dinastijama Kenyatta in Odinga ter vzpostavil dolgoročnejšo politično rešitev med njunima potomcema.

- Pravzaprav bi pozornost morali prenesti z navidezno najpomembnejšega boja na političnem prizorišču Kenije med Kenyatto in Odingo na veliko pomembnejši boj, ki ga bje mlada generacija Kenijcev na področju politične transformacije, kajti tudi, če bi tokrat Odinga zmagal, ne bi bilo pričakovati večjih sprememb v državi. Boj, ki ga bjeta dve dinastiji se prikazuje kot problem cele države, a je le boj dveh njunih predstavnikov za lokalno ali nacionalno premoč v družbi, ki je bolj kot etnična močno patriarhalna, le da je etnični koncept tako močno "raztegljiv in prilagodljiv", zato tudi priročno sredstvo za uporabo v ozke politične namene dveh najmočnejših dinastij. Vendar se je Kenija v zadnjih letih tudi spremenila in etnična lojalnost, ki je sicer pomembna, ni več absolutna. Volivci so danes drugačni, tudi politika se spreminja in razvoj dogodkov do ponovnih volitev utegne biti zanimiv.